

REFERAT FRA MØTE 30. JANUAR 2023

Til dette møte var vi så heldige å få besøk av Alf Jørgen Lyngra som holdt et interessant foredrag med den spennende tittel;

"BISTAND/U-HJELP - HENSIKTEN ER GOD MEN HVORFOR ER DET SÅ VANSKELIG Å OPPNÅ GODE RESULTATER"

Alf er utdannet vannkraftingeniør og med jobb i Norconsult har han deltatt i prosjektering av vannkraftanlegg mange steder i verden. Han har jobbet i Sør- og Mellom Amerika, Nepal, Etiopia og i Afghanistan.

Dette har vært prosjekter som er finansiert av NORAD, svensk/dansk u-hjelp, FN, Verdensbanken og andre utviklingsbanker som ledd i utviklingshjelp.

Dette har medført besøk til steder langt utenfor storbyer og turistmagneter, med vandringer ute i bushen kombinert med ingeniørarbeid på kontor og bosted på hotell.

Fra min notatblokk noterer jeg::

1. **Alf var første gang i Nepal i 1991 på et vannkraftprosjekt finansiert av FN.** Landet var den gang og enda mer i dag oversvømmet av ikke-statlige hjelpeorganisasjoner som nærmest sloss for å komme inn med sine prosjekter.

I tillegg jobbet han også FN, utviklingsbankene og statlige hjelpeorganisasjoner med sine prosjekter.

Han hadde følelsen av at myndighetene satt "litt opphøyd" og så på flokken som bønnfalt om å få hjelpe og pekte på de og sa - du kan få hjelpe oss med det prosjektet og dere skal få hjelpe oss med et annet prosjekt.

Det som Alf følte skurret litt var at ingeniørene og økonomene kom inn med avansert utstyr og med vurderinger av effektivitet, lønnsomhet, internrente, nåverdi etc.. som er begreper som fungerer i vår vestlige verden, men som virker malplassert i et samfunn som på flere områder og mange steder fungerer slik det har gjort i hundrevis av år.

"Vi kom inn med tenkemåter og systemer som ikke passet inn i det landet vi skulle utvikle"

2. **Alf tok også opp problemet "ON THE JOB TRAINING" - teknologioverføring.**

Det er ofte et krav at landet selv skal stille med fagfolk som skal ta aktiv del i prosjekteringen sammen med ekspertene. Tanken er at landet selv skal settes i stand til å forstå slik planlegging og være delaktig i gjennomføringen.

Målsettingen er god hvis man bare kunne ta seg tid til å gjennomføre det og hadde tilstrekkelig med ressurser. I praksis blir det ofte annerledes ettersom f. eks. når Norconsult har vunnet et prosjekt så har de bundet seg til å gjennomføre prosjektet innenfor en viss tid og et bestemt budsjett.

Når prosjektet settes i gang er derfor effektivitet alfa og omega. Det lar seg vanskelig forene med at uerfarne folk som skal delta aktivt i prosjektet på en slik måte at de lærer opp ordentlig og prosjektet samtidig utføres forsvarlig. Det kan lett bli slik at "on the job training"- team settes til mer ubetydelige oppgaver, mens ekspertene i virkeligheten gjør hele jobben.

Alf viste i denne sammenheng til misjonær Odd Hoftun sitt prosjekt i Nepal fra 1995 om bygging av et nytt sykehus i regi av Den norske Tibet misjonen og som stod ferdig etter to og et halvt år.

HJELP TIL SELVHJELP var Hoftuns utgangspunkt. U-hjelp uten økonomisk fundament i lokalsamfunnet ville ikke ha varig verdi.

Hoftun lyktes med å skaffe maskiner og utstyr til et lokalt skole- og industrisenter for snekkere, elektrikere, bilmekanikere og mekaniske fag. Dette førte til en industriell knoppskyting og hundrevis av småbedrifter har vokst frem i landet. Hoftun greide å gjennomføre dette på mange områder. Han mente at selvhjelp skal være målet for all u-hjelp.

3. Starten av norsk bistand var det såkalte "Keralaprojektet" fra 1955 knyttet til utvikling av fiskeriindustrien.

Norsk utviklingshjelp ble stiftet i 1962. NORAD ble opprettet i 1968 som et selvstendig direktorat under UD.

Fra 2004 ble ansvaret for alle ambassader med bistandsoppgaver flyttet fra Norad til UD. Da overtok UD også forvaltningen av stat-til-stat-samarbeidet. mens NORAD er en fagetat som skal være det sentrale fagmiljøet for evaluering, kvalitetssikring og resultatformidling av norsk bistand.

4. Alf kom deretter med en del refleksjoner på utviklingen i norsk U-hjelp med bl.a referanser til bøker av forfatter/professor i statsvitenskap Terje Tvedt.

Særlig i boken "Det internasjonale gjennombruddet" lanserer han uttrykket - Det Humanitær-politiske Kompleks- hvor vår utenrikspolitikk i 1960 årene ble gjennomsyret av en GODHETSTANKEGANG.

Etter NORAD kom TV aksjonene hvor innsamlingsbegeistringen, givergleden og selvtilfredsheten strålte fra TV-skjermen.

Det vokste frem et utall av hjelpeorganisasjoner som fikk støtte fra NORAD.

Ungdommer uten erfaring i noe som helst dro av sted til fattige land for å hjelpe. De mange organisasjoner som hadde som jobb å hjelpe, fikk det travelt med å finne oppgaver som kunne holde dem beskjeftiget.

Norge ble ambassadør for bistand og fredsmegling - og slikt arbeid, slike hensikter må da være prisverdig.

TYPISK NORSK Å VÆRE GOD? ble et kjent begrep.

Det var også Terje Tvedt som i 2003 lanserte begrepet GODHETSTYRANNIET som han mente kunne være et uttrykk for en form for hersketeknikk.

KAN DET VÆRE SLIK AT VÅR VELMENTE HJELP I FOR STOR GRAD BESTÅR I Å PRESSE VÅRE VESTLIGE VERDIER OG LEVEFORMER OVER PÅ SAMFUNN HVOR DE IKKE PASSER.

Kan det være slik at vår inngripen og krav til raske resultater påvirker utviklingen i en retning som ikke nødvendigvis er den vi ønsker.

Et poeng far Terje Tvedt er også at vi i Norge er mest opptatt av oss selv som giver og gode hjelpere og med for liten oppmerksomhet mot de faktiske resultater av vår hjelpsomhet.

5. Alf tok deretter for seg et område som er særlig viktig, nemlig EVALUERING AV PROSJEKTER

Målsettingen må være - hvordan hjelper vi best folk til selvhjelp? Hvordan fungerer det vi driver med? De fleste organisasjoner foretar en evaluering av sine prosjekter og påpeker bl.a;

- mange programmer hadde dårlige utsikter når det gjaldt bærekraft og manglet en "exit strategy"- hva skjer når prosjektet avsluttes og hjelperne forlater landet?
- de fleste evalueringer manglet analyser som vurderer resultatet av prosjektet i sammenheng med resten av samfunnet
- de fleste rapportene konkluderer med at deres prosjekt synes å ha god effekt, men grunnlaget for konklusjonen var mest "anekdotisk" - evalueringen manglet systemer å sjekke påstandene
- Rapportene sier - det og det har vi gjennomført, men det står ingen ting om hvordan tiltakene har virket over tid

I 2017 kontrollerte NORAD 25 evalueringsrapporter for prosjekter i Nepal der U-hjelpen utgjør 20 % av landets nasjonalbudsjett.

Rapporten fra NORAD peker på framgang når det gjelder utviklingen på landsbygda og utdanning, det er noe mindre fremgang i helsesektoren, bedring av energiforsyningen er fremdeles viktig. Et problem synes å være at flere aktiviteter er avhengig av varig hjelp utenfra for å holde det gående.

Når det gjelder kvinners stilling og likestilling finnes det ingen tydelige indikasjoner på at forholdene faktisk har bedret seg.

Det samme gjelder korrupsjonen. Her konstaterer rapporten at korrupsjon er innbakt i politikken og forretningslivet. Midler blir rutinemessig stjålet på alle statlige nivåer. Resultatet er et evigvarende selvdreivet system som gjør korrupsjon både nødvendig og fordelaktig for partier, sivile tjenestemenn, forretningsmenn og vanlige borgere.

Selv om donorer bedyrer aktiv innsats for å bekjempe korrupsjon, er det fremdeles et høyst viktig problem.

Som Terje Tvedt også skriver er bistandsprosjekter for mange aktører med på å sikre deres eget levebrød ved at det ligger mange muligheter i "å høste i bistandsmarkedet".

Alf henviste i denne sammenhengen til en masteroppgave med tittel " Bistand eller business? Norsk miljøbistand 2005-2015" hvor det henvises til prosjektering av et svært kraftanlegg i Tanzania i perioden 1970-1981 som ikke ble bygget men likevel da kostet NORAD NOK 150 millioner.

Disse bistandsmidlene bidro ikke til utvikling for mottakerlandet Tanzania, men kan heller i praksis sees som en subsidiering av norsk næringsliv.

6. Konklusjon

Alf avsluttet sitt foredrag med å si at det i dag er mest miljøtiltak og klima/regnskog som står høyst på dagsorden f.eks. reduksjon av utslipp og vern av regnskog.

Han refererte også til NORAD direktør Bård Vegard Solhjell som ved å stille spørsmålet om hvordan man best kunne bekjempe fattigdom i verden heller kanskje burde gi penger rett i lomma til folk.

VARSLER DET EN KRAFTIG KURSENDRING FOR NORSK BISTAND?

Ifølge en studie av langtidsvirkningen for direkte overføring til fattige husholdninger i India over en tiårsperiode, fant de blant annet positive effekter på matsikkerhet, forbruk, helse og inntekt.

Nøkkelfunnet er at folk brukte den lille ekstrainntekt de fikk på å lære seg et håndverk eller flytte til en del av landet med bedre arbeidsmuligheter. Slik gikk de fra å være fattige dagarbeidere til å bli ganske vanlige lønnsinntagere.

DETTE GJØR JO ALT MYE ENKLERE !!!

Giverglede er bedre enn sex
Bistandskåthet gir sporenstreks
Godhetsorgasmer med skapende spasmer
Et humanitærpolitisk kompleks---